

KAKO DO GRADA ZA MLADE?

IMPRESUM

Naslov: Kako do grada za mlade?

Izdavač: Udruga gradova u RH

Autorica: Lucija Jusup

Urednica: Nives Kopajtich Škrlec

Lektorica: Izeta Colarić

Oblikovanje i priprema: Marko Belač

ISBN: 978-953-57543-8-1

Zagreb, rujan 2025.

Ova publikacija nastala je u sklopu programa Rejuvenating Politics Vijeća Europe.

REJUVENATING
POLITICS

A Congress
initiative
to support youth
participation

SADRŽAJ

UVOD.....	1
1. PARTICIPACIJA.....	3
2. DEMOGRAFSKI POTICAJI I MJERE.....	6
3. ZAPOSŁJAVANJE I STANOVANJE.....	8
4. MOBILNOST.....	10
5. ZDRAVLJE I SPORT.....	12
6. RAD S MLADIMA I KULTURA.....	14
7. OBRAZOVANJE.....	16
8. INFORMIRANJE.....	18
ZAKLJUČNA MISAO.....	20

Lokalizacija europskih politika za mlade

Prema procjenama Eurostata u Europi (EU-27) živi približno 84,4 milijuna mladih (15–29) što čini 16,3 % ukupnog stanovništva. Prepoznajući važnost ove društvene skupine, razvijena je **Strategija Europske unije za mlade (2019.-2027.)**. Strategija adresira relevantne izazove s kojima se suočavaju mladi u Europi pri čemu se poseban naglasak stavlja na **uključivanje, povezivanje i osnaživanje** mladih.

Strategija definira zajednički okvir za oblikovanje politika za mlade, a namijenjena je širokom krugu dionika, od država članica, institucija EU-a i međunarodnih organizacija (poput Vijeća Europe), do lokalnih i regionalnih vlasti, savjeta mladih, udruga, stručnjaka, istraživača i civilnog društva.

Strategija Europske unije za mlade (2019.-2027.) uključuje i **11 Europskih ciljeva za mlade** koje su mladi sami definirali kroz 6 ciklusa strukturiranog dijaloga. Ključna područja uključuju povezivanje s Europskom unijom, rodnu ravnopravnost, mentalno zdravlje, kvalitetno obrazovanje i rad, održivost, inkluziju te kvalitetno informiranje i konstruktivan dijalog mladih i donositelja odluka.

Navedeni ciljevi reflektiraju stvarne interese i potrebe mladih u Europskoj uniji te mogu usmjeriti dionike koji žele razvijati politike za mlade i u interesu mladih, a učinkovita provedba Strategije podrazumijeva suradnju svih dionika na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, uz poštivanje njihovih nadležnosti i načela supsidijarnosti.

Važnost lokalizacije europskih politika za mlade prepoznala je i Udruga gradova pa je 2020. godine u suradnji s partnerima, predstavnicima relevantnih institucija i organizacija u području mladih u Hrvatskoj, kreiran alat za samoprocjenu gradova u području politika za mlade pod nazivom **Grad za mlade**. Ovaj alat temelji se na 73 kriterija raspoređena u 8 tematskih područja, a kriterije su kreirali stručnjaci s bogatim iskustvom u radu s mladima te vrsni poznavatelji sustava lokalne samouprave u Hrvatskoj.

Korištenje alata potiče se postupkom certificiranja gradova, odnosno dodjeljivanjem certifikata gradovima koji zadovolje definiranu razinu kvalitete u 8 tematskih područja:

- participacija
- demografski poticaji i mjere
- zapošljavanje i stanovanje
- mobilnost
- zdravlje i sport
- rad s mladima i kultura
- obrazovanje
- informiranje.

Korištenje spomenutog alata za samoprocjenu posebno je važno gradovima u kontekstu brojnih istraživanja mladih u Hrvatskoj koja ukazuju na nepovjerenje mladih u institucije i politiku (Bovan i Baketa, 2022; Gvozdanović i sur., 2019).

Stoga je kombinacijom kriterija iz Grada za mlade, načela Revidirane europske povelje o participaciji mladih u lokalnoj i regionalnoj zajednici Vijeća Europe te načela UN-ove agende za mlade, mir i sigurnost, kreiran ovaj dokument koji sadrži konkretne smjernice i preporuke za lokalne donositelje odluka za prilagodbu lokalnih politika mladima. Smjernice mogu koristiti i članovi savjeta mladih kao putokaz u svojim zagovaračkim i savjetodavnim naporima prema predstavničkoj i izvršnoj vlasti u svojim lokalnim jedinicama, a s ciljem stvaranja lokalnih zajednica prilagođenih potrebama mladih.

Dokument Kako do grada za mlade kreirala je Lucija Jusup, savjetnica u Udruzi gradova, u sklopu aktivnosti programa Mladi delegat u Kongresu lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Europe. Smjernice prate 8 tematskih područja Grada za mlade te u svakom području donose istaknute primjere dobre prakse iz hrvatskih gradova.

1. PARTICIPACIJA

Participacija mladih podrazumijeva da mladi imaju prava, sredstva, prostor i strukture, mogućnosti i alate, kao i punu podršku za sudjelovanje i utjecaj na donošenje odluka na lokalnoj i regionalnoj razini (CoE 2024). Participacija mladih prepoznata je kao jedan od pet ključnih stupova UN-ove agenda za mlade, mir i sigurnost, a smislenu participaciju mladih najlakše je ostvariti tamo gdje mladi žive, u njihovim lokalnim zajednicama.

U nastavku se nalazi popis mehanizama i mjera koje gradovi mogu koristiti kako bi potaknuli sudjelovanje mladih u lokalnom društvenom i političkom životu.

Jedna od ključnih mjera te zakonska obveza je **osnivanje Savjeta mladih**, savjetodavnog tijela JLS koje promiče i zagovara interese mladih u lokalnoj zajednici. Gradovi su dužni osnovati savjet mladih sukladno odredbama Zakona o savjetima mladih, a praktične savjete i korake za osnivanje savjeta možete pronaći u brošuri Savjeti mladih – prostori suradnje i putokazi za budućnost.

U djelokrug rada savjeta mladih, između ostalog, spada i **suradnja s lokalnom jedinicom pri iniciranju i izradi lokalnog programa za mlade**. S obzirom da je riječ o strateškom dokumentu namijenjenom mladima, iznimno je bitno u inicijalnoj fazi uključiti mlade u mapiranje potreba kako bi dokument odražavao stvarne potrebe mladih. Mladi mogu biti uključeni u sve faze izrade, provedbe i evaluacije programa za mlade o čemu više možete pročitati ovdje.

Ipak, samo postojanje Savjeta mladih ne znači nužno da su mladi adekvatno zastupljeni i/ili uključeni u procese donošenja odluka na lokalnoj razini, stoga neki gradovi čine dodatne napore **uključujući mlade u formalne gradske strukture**, poput radnih tijela gradskog vijeća te povjerenstava. Jedan od najčešćih primjera je uključivanje mladih u povjerenstvo za dodjelu stipendija, no isti model može biti primijenjen u bilo kojem području od interesa za mlade.

Grad svojim primjerom može poticati **aktivan angažman mladih i volontiranje**, organizacijom edukacija te dodjelom nagrada i priznanja najaktivnijima u zajednici. Glas mladih može se čuti kroz različite zabavne aktivnosti poput hackathona, a povratne informacije prikupljaju se na mjestima gdje se mladi okupljaju, kroz komunikacijske kutije ili dijeljenjem poveznica na kojima mladi anonimno mogu ostaviti svoje mišljenje.

Participacija mladih može se ostvariti i **uključivanjem mladih u aktivnosti planiranja prostora**. Navedeno je važno jer odražava stvarne potrebe mladih, jača aktivno građanstvo te rezultira rješenjima koja poboljšavaju kvalitetu života u lokalnoj zajednici. Modeli participacije mladih uključuju online upitnike, organizaciju fokus grupa, hackathona, terenske posjete prostorima na kojima će se dogoditi prostorne intervencije te predstavljanje izmjena prostorno-planske dokumentacije mladima, na jasan i nedvosmislen način.

Konačno, **participativno planiranje proračuna za mlade** daje mogućnost mladim ljudima da izravno odlučuju o trošenju dijela gradskog proračuna. Kroz participativno budžetiranje, mlade se educira o proračunskom procesu, proračunskim ograničenjima, nadležnostima jedinice lokalne samouprave, čime se jača njihovo razumijevanje procesa donošenja odluka i trošenja javnih sredstava.

Istaknuti primjeri iz hrvatskih gradova

Hackathonom do strateškog i prostornog plana

Grad Križevci podržao je inicijativu Savjeta mladih za održavanjem hackathona te su osmislili **hackathon “Grad za mlade – Križevci 2030”** koji je okupio mlade Križevčane kako bi pomogli u osmišljavanju strategije grada do 2030. godine, ali i upoznavanje mladih s postojećom strategijom razvoja grada, akcijskim planom energetske i klimatski održivog razvitka (SECAP) Grada Križevaca, te Gradskim programom za mlade i Nacionalnom strategijom za mlade do 2024. godine. Mjera je sufinancirana kroz proračun Grada Križevaca.

Grad Pula - Pola organizirao je hackathon u sklopu URBACT projekta Re-Gen u novootvorenom Centru za mlade. Tridesetak učenika iz Pule, podijeljenih u šest timova, intenzivno je radilo na **osmišljavanju inovativnih rješenja za regeneraciju urbanih prostora**, s posebnim naglaskom na zonu Busolera. Sudionici su, uz podršku mentora i stručnjaka, razvijali ideje kako oblikovati multifunkcionalni javni prostor koji odgovara potrebama mladih, potiče tjelesnu aktivnost i društvenu uključenost, funkcionira tijekom cijele godine i poštuje principe održivog urbanog razvoja.

Participativno planiranje proračuna za mlade

Projekt „Mladi biraju“ u Gradu Vrgorcu omogućuje mladima da iz proračunskih sredstava financiraju projekt koji su sami kreirali i provode. Mladi samostalno osmišljavaju i provode sve faze projekta, uključujući izradu pravilnika za odabir najbolje ideje i vođenje izborne kampanje. Nakon edukacije i kreativnih radionica s mentorima, sve odobrene ideje sudjeluju u izornoj kampanji koja kulminira "danom izbora", kada mladi, iz prve ruke, doživljavaju demokratski proces. Pobjednički tim provodi odabranu ideju uz logističku podršku Grada. Kroz ovaj projekt već je realizirana karting staza, te projekt CineQuiz, koji vraća filmske premijere i pub kvizove u Vrgorac.

Sažetak ključnih preporuka:

- osnivanje savjeta mladih
- uključivanje mladih u formalne gradske strukture (radna tijela i povjerenstva)
- istraživanje potreba mladih pri izradi strateških dokumenata i donošenja lokalnih politika za mlade
- aktivnosti za poticanje aktivnog angažmana mladih i volontiranja
- uključivanje mladih u planiranje prostora
- participativno planiranje proračuna za mlade.

2. DEMOGRAFSKI POTICAJI I MJERE

Prema podacima Eurostata, depopulacija malih i srednjih gradova trend je koji pogađa cijelu Europu, a posebno je izražena u državama Istočne i Južne Europe. Razlozi depopulacije leže u demografskim trendovima, prvenstveno padu stope nataliteta, ali i nepovoljnim migracijskim trendovima. U ovom tipu migracija, uglavnom sudjeluju mladi ljudi, u potrazi za zaposlenjem i lokalne zajednice koje nude veću kvalitetu života. Stoga je važno da gradovi konkretnim mjerama pokušaju stimulirati mlade na ostanak u lokalnim zajednicama, a kreiranjem preduvjeta za kvalitetan život stvore uvjete za privlačenje novih stanovnika. Vijeće Europe poseban naglasak stavlja na aktivnosti lokalne razine jer su upravo navedene aktivnosti najbolje prilagođene potrebama i karakteristikama lokalnog stanovništva.

U nastavku se nalazi popis mehanizama i mjera koje gradovi mogu koristiti, a dijele se na financijske olakšice i poticaje te mjere koje mladim roditeljima olakšavaju balansiranje privatnog i poslovnog života.

Gradovi nude mladim roditeljima različite **financijske poticaje i olakšice**, poput financijske naknade ili nekog drugog oblika potpore za novorođenčad, stipendije za mlade roditelje koji su još uvijek studenti, sufinanciranja udžbenika i prehrane za djecu i/ili (su)financiranja slobodnih aktivnosti djece izvan redovnih programa ustanova, čime se direktno smanjuju obiteljski troškovi. Neki gradovi prepoznaju izazove s kojima se suočavaju mlade obitelji u želji za proširenjem, pa sufinanciraju umjetnu oplodnju.

Paralelno s financijskim olakšicama, ključne su mjere koje mladim roditeljima olakšavaju **balansiranje privatnog i poslovnog** života. To uključuje osiguravanje dovoljnog broja mjesta u jaslicama i vrtićima kako bi se roditelji mogli nesmetano vratiti na tržište rada. Također, stvaranje raznovrsnih sadržaja za djecu i mlade roditelje u gradskim ustanovama, primjerice knjižnicama, kazalištima i muzejima, omogućuje obiteljima kvalitetnije provođenje slobodnog vremena te osigurava poticajno okruženje za odrastanje djece.

Ove mjere zajedno čine sveobuhvatan pristup podrške mladim obiteljima u urbanim sredinama.

Istaknuti primjeri iz hrvatskih gradova

Program sufinanciranja medicinski potpomognute oplodnje

Grad Makarska, u proračunu za 2022., osigurao je 150.000,00 kuna (cca 19.908,44 eura) za sufinanciranje medicinski potpomognute oplodnje. Pravo na sufinanciranje ostvaruju oni koji su prethodno iscrpili sve mogućnosti koje su ostvarive na teret Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, sukladno važećem zakonu kojim je uređeno pitanje potpomognute oplodnje. U proračunu su predviđena sredstva na godišnjoj razini, a zahtjevi se odobravaju po redu prijave, sve do iskorištenja sredstava planiranih u tekućoj godini.

Osiguravanje institucionalne podrške zaposlenim mladim roditeljima

Grad Opatija posvetio je posebnu pažnju organizaciji rada DV Opatija kako bi se roditeljima koji rade u smjenama omogućilo uključivanje djece u programe predškolskog odgoja i obrazovanja. Osim toga, redovito se prate potrebe roditelja te se radno vrijeme prilagođava stvarnim potrebama.

Sažetak ključnih preporuka:

- **financijski poticaji i olakšice** - potpore za novorođenčad, (su)financiranje udžbenika, prehrane, slobodnih aktivnosti te sufinanciranje medicinski potpomognute oplodnje
- **mjere za balansiranje privatnog i poslovnog života** – dostatan broj mjesta u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te prilagodba radnog vremena ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja potrebama roditelja, kreiranje sadržaja za djecu i mlade roditelje u gradskim ustanovama.

3. ZAPOŠLJAVANJE I STANOVANJE

Zapošljavanje i stanovanje preduvjeti su samostalnog i kvalitetnog života mladih ljudi, a nemogućnost ostvarivanja adekvatnog zaposlenja te priuštivog stanovanja, izravno utječe na negativne demografske i migracijske trendove.

Europska socijalna povelja, jedan od temeljnih dokumenata Vijeća Europe, prepoznaje pravo na rad uz pravedne radne uvjete te pravo na adekvatno i priuštivo stanovanje kao temeljna ljudska prava.

Gradovi imaju na raspolaganju alate kojima mogu učiniti pozitivne pomake u navedenim područjima. U nastavku se nalazi popis mehanizama i mjera koje gradovi mogu koristiti u području unapređenja kompetencija mladih, stvaranja institucionalnog okvira i razvoja lokalnih stambenih politika.

Unaprjeđenje kompetencija mladih podrazumijeva ulaganje u obrazovanje i razvoj vještina što rezultira lakšim zapošljavanjem i boljim snalaženjem mladih ljudi na tržištu rada. Organizacija edukacija i profesionalna usavršavanja, namijenjena nezaposlenim mladima, te (su)financiranje programa i projekata organizacija civilnog društva koji su usmjereni na razvoj kompetencija mladih, samo su neki od primjera mjera.

Stvaranje institucionalnog okvira za lakše zapošljavanje mladih podrazumijeva čitav niz financijskih i nefinancijskih poticaja koji mogu biti usmjereni na podršku poslodavcima i/ili mladima. Organizacijom prigodnih sajмова i manifestacija gradovi mogu povezivati mlade s tržištem rada, a poslodavcima, koji zapošljavaju mlade, mogu nuditi financijsku podršku i/ili ustupiti gradski prostor na korištenje za co-working. Neki gradovi, kroz isključivo financijske mjere, sufinanciraju kredite mladim poduzetnicima, daju poticaje za samozapošljavanje, subvencioniraju troškove poduzeća kojima su osnivači mladi i/ili koji imaju zaposlene mlade osobe. U kontekst zapošljavanja, Grad možemo promatrati i kao poslodavca koji potiče zapošljavanje i obavljanje stručne prakse mladih u gradskim ustanovama.

Mlade se može uključiti i u **promišljanje i razvoj lokalnih stambenih politika**, primjerice u izradu lokalnog programa stambene politike može se uključiti predstavnike savjeta mladih, a istraživanje potreba mladih može poslužiti kao temelj navedenom strateškom dokumentu. Mnogi gradovi već sada financijski pomažu rješavanje stambenog pitanja mladih (su)financiranjem kupnje građevinskog zemljišta i/ili građevinskog materijala, sufinanciranjem kamatnih stopa za mlade koji kupuju prvu nekretninu, sufinanciranjem najamnina, dodjelom gradskih stanova.

Istaknuti primjeri iz hrvatskih gradova

Potpota za razvoj poduzetnika početnika i mladih do 30 godina te potpora za zakup poslovnog prostora poduzetnika početnika i mladih do 30 godina

Svrha Programa poticanja razvoja malog i srednjeg poduzetništva **Grada Slatine** je stvaranje povoljnog poduzetničkog okruženja za djelovanje poduzetnika, razvijanje poduzetničke klime i osiguranje preduvjeta za razvoj poduzetničkih sposobnosti na području Grada Slatine. Kroz mjeru 3. Potpora za razvoj poduzetnika početnika i mladih do 30 godina, sredstvima potpore financiraju se: nabava novih strojeva, alata, opreme i uređaj za obavljanje djelatnosti te programske opreme (računalni i drugi programi), prilagodba poslovnog prostora i nabava inventara u svrhu obavljanja djelatnosti, stručno osposobljavanje i poduzetničko obrazovanje. Kroz mjeru 5. Potpora za zakup poslovnog prostora poduzetnika početnika i mladih do 30 godina, sredstvima potpore financira se: zakup poslovnog prostora.

Rješavanje stambenog pitanja za mlade u Slavonskom Brodu

Gradski stanovi za mlade obitelji

Kroz projekt novih gradskih stanova za najam mladim obiteljima nude se dvosobni i trosobni stanovi po povlaštenim cijenama mjesečnog najma. Ugovor o najmu stana sklapa se na razdoblje od pet godina, a nakon deset godina mlade obitelji mogu otkupiti gradski stan prilikom čega uplaćena najamnina umanjuje kupoprodajnu cijenu stana.

Pravo građenja na gradskom zemljištu

Projektom osiguranja gradskih zemljišta na kojima mlade obitelji imaju pravo građenja obiteljskih kuća, mlade obitelji za oko 15 eura mjesečno, imaju mogućnost svojevrsnog zakupa gradskog zemljišta za potrebe gradnje obiteljske kuće i to na 99 godina. Pravo građenja je nasljedno. Nakon razdoblja od 10 godina moguće je otkupiti gradsko zemljište, a kupoprodajna cijena zemljišta umanjuje se za iznos uplaćenog prava građenja. Nakon sklopljenog ugovora mlade obitelji imaju rok od tri godine za izgradnju kuće.

Sažetak ključnih preporuka:

- **unapređenja kompetencija mladih** – (su)financiranje i (su)organizacija programa i edukacija za unapređenje kompetencija
- **stvaranja institucionalnog okvira** – povezivanje poslodavaca i mladih, olakšice i poticaji za samozapošljavanje i/ili za poduzetnike koji zapošljavaju mlade, ustupanje gradskih prostora za co-working, poticanje zapošljavanja mladih u gradskim ustanovama
- **razvoj lokalnih stambenih politika** – uključivanje mladih u izradu strateških dokumenata iz područja stambene politike te financijske mjere i olakšice.

4. MOBILNOST

U kontekstu certifikata Grad za mlade, mobilnost se promatrala kroz tri dimenzije: kroz prizmu urbane mobilnosti u kontekstu prometne povezanosti, kroz prizmu kretanja mladih s poteškoćama u kretanju te kroz prizmu međunarodne mobilnosti u svrhu učenja i usavršavanja. Navedena područja tematizira i Revidirana europska povelja o participaciji mladih u lokalnoj i regionalnoj zajednici, pri čemu se mobilnost mladih, u kontekstu prometa, smatra ključnim preduvjetom za sudjelovanje mladih u društvenom životu, a poseban naglasak se stavlja na osiguravanje prijevoza najranjivijim skupinama. U kontekstu međunarodne mobilnosti, mobilnost se ističe kao važan alat izgradnje kapaciteta mladih te podizanja svijesti o pravima i dužnostima građana Europe.

U nastavku se nalazi popis mehanizama i mjera koje gradovi mogu koristiti u svakoj od navedenih dimenzija mobilnosti.

Ključan korak za gradove, koji žele **prilagoditi urbanu mobilnost mladima** sa svog područja, je uključivanje mladih u sam proces planiranja urbane mobilnosti kako bi već u inicijalnoj fazi mapirali konkretne potrebe te ponudu prilagodili stvarnoj potrebi. Navedeno se može postići organizacijom okruglih stolova, radionica, hackathona i ostalih interaktivnih formata koji bi uključili mlade u promišljanje mobilnosti u lokalnoj zajednici. U kontekstu urbane mobilnosti gradovi često sufinanciraju javni prijevoz, bilo kroz sufinanciranje povlaštenih karata za mlade ili kroz sufinanciranje neprofitabilnih linija javnog gradskog prijevoza, a uvođenjem izvanrednog prijevoza i prijevoza na zahtjev često se rješava problem nedostatnih linija u udaljenijim i zabačenijim područjima. Važan aspekt je i poticanje održivih oblika prijevoza kroz uvođenje sustava javnih bicikala i romobila te izgradnju i uređenje prateće infrastrukture.

Za **omogućavanje kretanja osoba s poteškoćama**, važno je osigurati pristup javnim zgradama te organizirati izvanredni prijevoz prilagođen njihovim potrebama.

U području **međunarodne mobilnosti**, gradovi mogu uključivati mlade u međugradske i međunarodne projekte, poticati suradnju između savjeta mladih te sufinancirati, i na natječajima dodatno vrednovati, uključenost mladih u programe mobilnosti.

Istaknuti primjeri iz hrvatskih gradova

Postojanje sustava javnih elektrobicikala

Projektom "**Čistiji prijevoz u Gradu Čakovcu**" od 2014. godine, omogućeno je svim građanima, pa tako i mladima, korištenje elektrobicikala, kolokvijalno nazvanih Štromčeka. Mladi su ih izvrsno prihvatili, a Štromčeki se u Čakovcu mogu puniti i "preuzeti" na više lokacija.

Grad Sisak sufinancira međunarodnu mobilnost mladih s ciljem obrazovanja

Iz Programa javnih potreba za civilno društvo, branitelje i mlade **Grada Siska**, kao i iz Proračuna Grada Siska, vidljivo je da Grad Sisak ima stavku i poziciju Erasmus+ projekt koja se odnosi na sredstva za sudjelovanje u Erasmus+ projektima. (Program javnih potreba za civilno društvo, branitelje i mlade Grada Siska u 2022. godini, Proračun Erasmus+ projekt).

Tripartitni sporazum Rijeke, Opatije i Križevaca

Predstavnici gradova **Rijeke, Opatije i Križevaca** potpisali su 2021. godine tripartitni sporazum o suradnji na polju politika za mlade. Ideja za suradnjom nastala je na Nacionalnoj konferenciji savjeta mladih Republike Hrvatske u organizaciji Udruge gradova, a cilj je promicanje dugoročne suradnje ova tri grada u pitanjima od važnosti za mlade, posebice u području obrazovanja, kulture, znanosti, tehnologije, sporta, glazbe i zdravstva.

Sažetak ključnih preporuka:

- **urbana mobilnost** - uključivanje mladih u planiranje urbane mobilnosti, (su)financiranje javnog prijevoza, izvanredni prijevoz, prijevoz na zahtjev
- **kretanje osoba s poteškoćama** - osiguran pristup javnim zgradama za OSI, izvanredni prijevoz za OSI
- **međunarodna mobilnost** - uključivanje mladih u međugradske i međunarodne projekte, poticanje suradnje savjeta mladih, sufinanciranje i vrednovanje mobilnosti mladih.

5. ZDRAVLJE I SPORT

Svjetska zdravstvena organizacija definira zdravlje kao stanje dobrog tjelesnog i psihičkog blagostanja, čime se podrazumijeva da je zdravlje više od isključivog odsustva bolesti. Zdravlje je usko povezano s aktivnim načinom života, a poticanje mladih na bavljenje sportom stvara višestruke koristi za lokalnu zajednicu. Sport može biti alat za povezivanje i jačanje lokalne zajednice, te podizanje cjelokupne kvalitete života u zajednici.

Revidirana europska povelja o participaciji mladih u lokalnoj i regionalnoj zajednici također prepoznaje značajnu ulogu lokalnih vlasti u segmentu pružanja podrške organizacijama civilnog društva koje u fokusu imaju sport, a u segmentu zdravlja, partnerstvo s organizacijama civilnog društva i zdravstvenim ustanovama, posebice u aktivnostima prevencije nepoželjnih i po zdravlje štetnih ponašanja mladih ljudi.

U nastavku se nalazi popis mehanizama i mjera koje gradovi mogu koristiti u segmentu zdravlja i sporta, s obzirom na potrebe mladih.

S ciljem **poboljšanja zdravstvene skrbi** u lokalnoj zajednici te posljedično povećanja kvalitete života i privlačenja mladih (obitelji), gradovi mogu aktivno raditi na privlačenju stručnog kadra u zdravstvenu skrb sufinanciranjem stanovanja ili dodacima na plaću. U tom kontekstu posebice je često privlačenje stručnjaka kojih na tržištu nedostaje, a čije usluge imaju utjecaj i u području demografije (npr. ginekologija, pedijatrija, logopedija). Gradovi mogu osigurati i besplatnu dostupnost higijenskih potrepština u školama, centrima za mlade, učeničkim domovima te sufinancirati sistematske preglede za mlade.

U segmentu **edukativnih i preventivnih programa** važna je orijentacija na programe usmjerene na mentalno zdravlje, reproduktivno zdravlje, prevenciju ovisnosti te promicanje zdravih prehrambenih navika i sistematskih pregleda. Gradovi mogu osnivati specijalizirana savjetovališta, sudjelovati i/ili sufinancirati tematske projekte kojima je cilj prevencija i suzbijanje zdravstveno nepoželjnih ponašanja te promicanje zdravog življenja. Kvalitetnom prehranom u gradskim ustanovama, direktno se utječe na razvoj i poticanje zdravih prehrambenih navika.

Napori gradova u segmentu sporta vrlo često se odnose na **prilagođavanje sportske infrastrukture potrebama mladih**, uređenjem skate parkova, prostora za street workout, trim staza i slično. Korak koji bi trebao prethoditi prilagodbi sportske infrastrukture je istraživanje potreba mladih u segmentu sportskih sadržaja. Poticanje i priznavanje posebnih sportskih uspjeha mladih također je bitna mjera za promociju i afirmaciju sporta na lokalnoj razini.

Istaknuti primjeri iz hrvatskih gradova

Besplatno online psihološko savjetovanje mladih

Portal za besplatno online psihološko savjetovanje mladih svejeok.hr nalazi svoje polazište u podacima istraživanja **Grada Rijeke** o mentalnom zdravlju građana, kojim je ustanovljena potreba mladih za psihološkom pomoći i najčešće barijere za traženje te pomoći: financije, dugo čekanje, neugodni osjećaji. Grad je okupio stručnjake za mentalno zdravlje te ih putem platforme povezao s mladima u potrebi. Platforma je za korisnike besplatna i anonimna, a na pitanja se odgovara unutar tjedan dana.

Praćenje kvalitete zraka

Grad Zaprešić je razvio Strategiju razvoja pametnog grada za razdoblje od 2021. do 2026. godine, s ciljem olakšavanja života građanima kroz digitalizaciju i inovacije. Jedan od ključnih projekata je praćenje kvalitete zraka u gradu. Uvođenjem senzora za mjerenje kvalitete zraka, Zaprešić osigurava zdraviji i kvalitetniji život za svoje stanovnike. Zaprešić je prvi grad u regiji koji je postavio senzore za praćenje kvalitete zraka u zatvorenim prostorima, u sve sobe i učionice vrtića i osnovnih škola, čime se posebna pažnja posvećuje zdravlju mladih sugrađana.

Izgradnja, dogradnja i održavanje sportske infrastrukture

Gotovo sva sportska infrastruktura na otvorenom dostupna je građanima **Grada Labina** bez naknade ili uz minimalnu simboličnu naknadu, što uključuje sva sportska igrališta matičnih i područnih osnovnih škola (ukupno 5 objekata), javne sportske terene na sedam lokacija u svim naseljima grada (mali nogomet, rukomet, košarka, stolni tenis) te 5 vježbališta na otvorenom. Termini za rekreativno bavljenje sportom, individualno ili ekipno, otvoreni su u tri dvorane Sportskog centra Franko Mileta, te u dvije dvorane labinskih osnovnih škola. Uz četiri sportske dvorane i četiri travnata nogometna igrališta, u suradnji s Turističkom zajednicom obilježen je niz pješačkih i biciklističkih staza (ukupno preko 60 km na području grada). Na web stranici sportlab.in mapirana su sva sportska igrališta, sportski tereni, vježbališta na otvorenom i dječja igrališta na području grada Labina, dostupna javnosti.

Sažetak ključnih preporuka:

- **zdravlje** - privlačenje stručnog kadra iz područja zdravstvene skrbi (sufinanciranje stanovanja, dodaci na plaću i slično), provedba programa za mentalno zdravlje, reproduktivno zdravlje, prevenciju ovisnosti i bolesti, zdrave prehrambene navike, kao i sistematski pregledi i besplatna dostupnost higijenskih potrepština
- **sport** – razvoj sportske infrastrukture prilagođene potrebama mladih, nagrađivanje sportskih uspjeha mladih.

6. RAD S MLADIMA I KULTURA

Vijeće Europe tumači rad s mladima kao širok pojam koji obuhvaća velik raspon aktivnosti društvene, kulturne, obrazovne, ekološke i/ili političke prirode koje se provode s mladima i za mlade, u skupinama ili pojedinačno. Nadalje, Revidirana europska povelja o participaciji mladih u lokalnoj i regionalnoj zajednici definira kulturu kao dio prošlog, sadašnjeg i budućeg osobnog i kolektivnog nasljeđa, kojem svaka sljedeća generacija daje svoj doprinos. Stoga je važno da mladi aktivno sudjeluju u kulturnim i umjetničkim aktivnostima, razvijajući svoje sposobnosti i vještine. Gradovi na raspolaganju imaju mjere za poticanje sudjelovanja mladih u kulturnim aktivnostima te unapređenje rada s mladima na lokalnoj razini.

Za kvalitetan **rad s mladima** nužno je imati educirane i stručne osobe, a sufinanciranjem formalnog ili neformalnog obrazovanja radnika s mladima grad doprinosi jačanju kapaciteta osoba koje su u svakodnevnom kontaktu s mladima. Usmjerenost mladima postiže se i raspisivanjem natječaja namijenjenih mladima (u kojima su mladi posebna kategorija). Bitno je i partnerstvo s udrugama na projektima koji su namijenjeni mladima što doprinosi razvoju različitih inicijativa, ideja i jačanju kapaciteta mladih te ukoliko postoji mogućnost, sufinanciranje odobrenih projekata usmjerenih na mlade. Gradovi snažnijeg fiskalnog kapaciteta osnivanjem centara za mlade stvaraju siguran prostor za okupljanje, edukaciju, rast i razvoj mladih ljudi.

U području **kulture** gradovi mogu kreirati kulturne sadržaje namijenjene mladima: festivale, koncerte, izložbe, umjetničke radionice, i sl. Takvi kulturni sadržaji mogu se odvijati unutar centra za mlade ili u gradskim institucijama (galerija, kazalište, knjižnica, muzej). Nadalje, bitno je voditi računa o dostupnosti kulturnih sadržaja mladima: (su)financiranje ulaznica, prilagodba knjiga mladima s oštećenjem vida, (su)financiranje kazališnih predstava za osobe oštećenog sluha, organiziranje ili (su)financiranje festivala jednakih mogućnosti, suradnja s udrugama koje kreiraju sadržaj namijenjen mladima s manje mogućnosti i uključuju mlade s manje mogućnosti u kreiranju istih. To su samo neki od primjera konkretnih mjera koje gradovi mogu poduzeti. Bitne napore gradovi mogu učiniti i u poticanju i promociji mladih umjetničkih talenata uvrštavanjem njihovih nastupa na gradskim manifestacijama.

Istaknuti primjeri iz hrvatskih gradova

Izgradnja kapaciteta osoba koje rade s mladima

Sudjelovanje predstavnika gradova u projektu **Europe Goes Local** u okviru kojega se kroz različite aktivnosti svim dionicima rada s mladima na lokalnoj razini omogućuje osnaživanje i umrežavanje, kako na europskoj tako i na nacionalnim razinama zemalja partnera na projektu, odličan je primjer ulaganja napora gradova u unapređenje rada s mladima. U projektu su, od 2016. godine, u Hrvatskoj sudjelovale 54 jedinice lokalne i regionalne samouprave.

Senzorne kino projekcije

Grad Samobor sufinancira Pučkom otvorenim učilištu Samobor projekt Senzorne kino projekcije - posebno osmišljene filmske projekcije u kinu za osobe sa senzornim poteškoćama. Program se izvodi jednom mjesečno u suradnji s Hrvatskim filmskim savezom i Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom te je besplatan za sve posjetitelje. Iako je inicijalno pokrenut kao program za djecu, ubrzo su na senzorne projekcije počeli dolaziti i mladi i odrasli s poremećajima iz senzornog spektra.

Sažetak ključnih preporuka:

- **rad s mladima** – obrazovanje i usavršavanje radnika s mladima, natječaji u kojima su mladi posebna kategorija, partnerstvo s udrugama na projektima za mlade, centri za mlade
- **kultura** – kulturni sadržaji za mlade, kulturni sadržaji u centru za mlade, sadržaj za mlade u gradskim institucijama (npr. knjižnica), sadržaj za mlade s manje mogućnosti.

7. OBRAZOVANJE

Vijeće Europe definira kvalitetno obrazovanje kao obrazovanje koje pruža sigurno okruženje za učenje, razvija potencijal pojedinca, promiče demokraciju i ljudska prava te omogućuje učenicima stjecanje vještina i znanja za odgovorno građanstvo i zapošljivost na tržištu rada. Revidirana europska povelja o participaciji mladih u lokalnoj i regionalnoj zajednici smatra da bi obrazovna politika trebala biti usmjerena na poticanje participacije mladih pa bi škole, osim pružanja formalnog obrazovanja, trebale biti mjesto na kojem se aktivno podučava mlade o demokraciji i građanskim pravima te ih se participativnim procesima uključuje u školske procese donošenja odluka.

U kontekstu certifikata Grad za mlade, obrazovanje se promatralo kao formalno i neformalno te su identificirane konkretne mjere koje gradovi imaju na raspolaganju za poticanje dostupnijeg i kvalitetnijeg obrazovanja.

Gradovi mogu **učiniti obrazovanje dostupnijim** (su)financiranjem formalnih i neformalnih sadržaja za mlade poput debatnih klubova, glazbenih škola, zborova i volonterskih klubova te dodjeljivanjem stipendija učenicima i studentima kao i dodatnih potpora za odlaske na natjecanja, razmjene, smotre i sl. Nadalje, sve više postoji potreba za organiziranjem pomoći pri učenju, poput priprema za državnu maturu ili instrukcija, a navedeno može značajno doprinijeti akademskom uspjehu i time smanjiti potencijalne troškove obiteljima. Za mlade iz NEET skupine (mladi koji nisu zaposleni, ne školuju se niti usavršavaju), kako bi im se olakšalo snalaženje, gradovi mogu ponuditi sufinanciranje prekvalifikacija ili dokvalifikacija.

Gradovi mogu **promovirati i poticati kvalitetu obrazovanja** dodjeljivanjem nagrada za izvrsna postignuća za školski uspjeh i/ili uspjeh na natjecanjima. Implementacija građanskog odgoja i obrazovanja u školama može doprinijeti povećanju kvalitete obrazovanja i razvoju građanskih kompetencija. Uz navedeno, uvođenje programa medijske i digitalne pismenosti, kao i programa o održivom razvoju, mogu mlade pripremiti na snalaženje u suvremenom životu te razviti osjećaj odgovornosti i svijesti prema okolini u kojoj žive. Važan partner u potonjim aktivnostima mogu biti organizacije civilnog društva.

Istaknuti primjeri iz hrvatskih gradova

Pripreme za državnu maturu i Zadaća za sve

Grad Samobor financira dva projekta pomoći pri učenju:

Projekt Pripreme za maturu organizira Odjel za obrazovanje pri POU Samobor u suradnji sa srednjim školama na području grada Samobora. Anketa provedena među samoborskim srednjoškolcima pokazala je da najviše učenika treba pomoć u učenju matematike i fizike, stoga su angažirani vanjski suradnici POU Samobor, profesori matematike i fizike, da održe zainteresiranim učenicima pripreme za maturu iz ova dva predmeta tijekom školskih praznika i subotama (po 30 sati).

Projekt Zadaća za sve organizira se u Centru za mlade Bunker (koji je dio POU Samobor) u suradnji s udrugom Plavi bor koja pomaže u koordinaciji volontera, većinom studenata, a koji pomažu djeci u svladavanju školskog programa iz različitih predmeta.

Participativno planiranje proračuna u školama

Dubrovačka razvojna agencija DURA d.o.o. već petu godinu zaredom, u suradnji s Gradom Dubrovnikom, uspješno provodi projekt Participativno budžetiranje u dubrovačkim osnovnim školama. Projekt se provodi u školskoj godini 2024./2025. u sedam osnovnih škola, a učenici kroz proces predlaganja i glasovanja biraju jedan projekt po školi. Svi projekti uspješno se realiziraju kroz suradnju učenika predlagatelja, škola, Grada Dubrovnika i DURA-e.

Ovim projektom učenici se uključuju u proces donošenja odluka o raspodjeli dijela javnih sredstava u njihovim školama te uče da mogu i trebaju biti dio demokratskog procesa odlučivanja.

Sažetak ključnih preporuka:

- **dostupnost** - stipendije i potpore, podrška za mlade iz NEET skupine, pomoć pri učenju (pripreme za maturu i sl.)
- **kvaliteta** - nagrade za izvrsnost, građanski odgoj i obrazovanje, programi medijske i digitalne pismenosti, održivi razvoj i gospodarenje otpadom.

8. INFORMIRANJE

Dobro informiranje je, po definiciji Vijeća Europe, preduvjet smislenog sudjelovanja mladih pa je bitno koristiti prikladne kanale za prenošenje jasnih i nedvosmislenih poruka. Revidirana europska povelja o participaciji mladih u lokalnoj i regionalnoj zajednici prepoznaje informiranje mladih kao ključan preduvjet smislenog i aktivnog sudjelovanja mladih u društvu. U kontekstu certifikata Grad za mlade, pojam informiranje mladih podrazumijeva korištenje adekvatnih alata za prenošenje poruka mladima, proaktivnost u komunikaciji, dvosmjernost komunikacije i općenitu usmjerenost grada na mlade kao posebnu ciljnu skupinu s kojom je potrebno komunicirati na način da se u obzir uzimaju njihove karakteristike. U nastavku su identificirane konkretne mjere koje gradovi mogu poduzeti kako bi poboljšali informiranje mladih.

Rezultati istraživanja ukazuju da se mladi sve više informiraju putem društvenih mreža te im je to postao dominantan svakodnevni izvor informiranja, dok tradicionalne medije, a pogotovo tiskane, konzumiraju znatno rjeđe (Baketa, Bovan, Matić-Bojić 2021). Gradovi koje žele na učinkovit način doprijeti do mladih trebaju osigurati **dostupnost informacija putem društvenih mreža** (Instagram, YouTube, Viber i Whatsapp zajednice, TikTok...). S obzirom da mladi sve manje konzumiraju tradicionalne medije (televizija, radio, novinski portali), preporučljivo je da gradovi na svojim društvenim mrežama prenose vijesti iz lokalnih medija koje su od značaja za mlade ljude. Na službenoj web stranici grada može postojati posebna sekcija za mlade, koja se redovito ažurira s relevantnim informacijama, te s kontaktom službenika zaduženog za lokalne politike za mlade, a treba voditi računa i o prilagodbi mrežne stranice osobama s manje mogućnosti.

Unatoč dominaciji digitalnog svijeta, gradovi ne smiju zanemariti **offline kanale i modele informiranja mladih**. Sustavnu podršku grada organizacijama zaduženima za informiranje mladih kroz (su)financiranje rada info centara, klubova mladih, partnerstvo s udrugama koje pružaju navedene usluge značajno može pomoći povezivanju mladih i gradske administracije. Škole, gradske ustanove i organizacije civilnog društva također mogu biti sjajni posrednici u komunikaciji između gradova i mladih pa ih je bitno pravovremeno i kontinuirano informirati o mogućnostima dostupnima za mlade. Preporučuje se i organizacija događanja s ciljem informiranja mladih o dostupnim mogućnostima, ali i prikupljanje povratnih informacija. Prikladni i isprobani formati su info dani, dani otvorenih vrata, kava s gradonačelnikom, sajmovi stipendija, sajmovi udruga, okrugli stolovi, javne tribine i slične aktivnosti, koje na jednom mjestu povezuju mlade i donositelje odluka.

Istaknuti primjeri iz hrvatskih gradova

Radni doručak s gradonačelnikom

Grad Novska organizirao je radni doručak s gradonačelnikom i udrugama mladih koji je za cilj imao otvoriti prostor za razgovor između mladih i donositelja odluka. Navedeno je organizirano u prostorijama Centra za mlade, a cijeli događaj protekao je u vrlo neformalnom tonu gdje su mladi imali priliku predstaviti svoje inicijative i ideje, ali i saznati mnoštvo informacija o tome što Grad planira.

Komunikacijske kutije u srednjim školama

Od 2018. godine **Grad Rovinj** u tri srednje škole provodi projekt Komunikacijske kutije, čiji je cilj da se svi učenici uključe svojim komentarima i prijedlozima kako bi doprinijeli gradu, po svojoj mjeri, i tako približili rad gradske uprave i Gradskog vijeća mladima. Na temelju zaprimljenih prijedloga Savjet mladih na radnim tijelima gradskog vijeća predlaže financiranje određenih projekata za mlade.

Konstruktivan dijalog i istraživanje stavova studenata

Grad Šibenik provodi URBACT projekt Residents of the Future kojem je cilj stvoriti akcijski plan koji osluškuje potrebe i želje mladih, transformirajući Šibenik u grad u kojem studenti mogu zamisliti svoju budućnost i nakon završetka studija. S obzirom da Veleučilište u Šibeniku iz godine u godinu obara vlastite rekorde po broju upisanih studenata, gradonačelnik Šibenika i predstavnici projektnog tima prepoznali su potencijal te su posjetili bruce na Veleučilištu na prvi dan nastave. Iskoristili su posjet za smisleni dijalog sa studentima kako bi proveli anketu o njihovim planovima nakon diplome te faktorima koji bi pozitivno utjecali na njihovu odluku da ostanu u Šibeniku i nakon završetka studija.

Sažetak ključnih preporuka:

- **online** – društvene mreže, web stranica, kontakt službenika za mlade, lokalni mediji, prilagodba web stranica osobama s teškoćama
- **offline** – podrška organizacijama zaduženim za informiranje mladih, događaji s ciljem informiranja mladih (info dani, kava s gradonačelnikom, itd.), organizacija javnih tribina i slično.

ZAKLJUČNA MISAO

Ideja ovog dokumenta bila je, na jednom mjestu, objediniti perspektivu Vijeća Europe i certifikata Grad za mlade s fokusom na konkretne mjere koje donositelji odluka mogu poduzeti, a savjeti mladih zagovarati s ciljem poboljšanja lokalnih politika za mlade.

Fokus je stavljen na konkretne aktivnosti koje imaju potencijal unaprijediti lokalne politike za mlade u 8 tematskih područja. Primjena navedenih mjera ima izravan utjecaj na stvaranje uključivih gradova koji osluškuju potrebe mladih i sukladno tome djeluju, gradova koji streme zadržati postojeće stanovnike i privući nove, gradova koji potiču gospodarsku aktivnost, zapošljavanje i stambeno zbrinjavanje mladih, gradova koji ulažu u sve aspekte mobilnosti mladih, koji prepoznaju važnost kulture i dostupnosti kulturnog sadržaja za razvoj mladih, gradova koji potiču i razvijaju formalno i neformalno obrazovanje, koji ulažu u rad s mladima, u razvoj sportske infrastrukture, promociju i poticanje zdravih životnih navika te informiranje mladih o dostupnim mogućnostima u svim područjima od interesa za mlade.

Svako tematsko područje popraćeno je stvarnim i konkretnim primjerima dobre prakse koji imaju potencijal prijenosa i u druge lokalne sredine. Valja napomenuti kako su istaknuti primjeri samo djelić dobrih praksi hrvatskih gradova u ovom području.

Neka vam ovaj dokument posluži kao inspiracija i/ili nadopuna postojećih mjera koje se već provode u vašim lokalnim zajednicama. Za dodatnu inspiraciju pogledajte *službenu web stranicu Grad za mlade* na kojoj se nalazi popis svih dobrih praksi identificiranih kroz dosadašnje cikluse certificiranja gradova.

Za sva dodatna pojašnjenja, pitanja i podršku, slobodno se obratite stručnoj službi Udruge gradova na e-mail: gzm@udruga-gradova.hr.

KA KO DO GRADA ZA MLADE?

ISBN 978-953-57543-8-1